

העדה

העאת
אלקין אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון קמט - פרשת נח - שנת תשפ"ד

פטרון מערכת דעה:

נתנדב לעי"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי ע"ה

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

הן עם
לבדד ישכון:
זיק אפזונדערן
פונעם געזעלשאפט
פונעם המון

עמוד ה'

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא פרק מה
שיעור צז (פרשת שלח תשס"א)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

ונתן לך רחמים:

ביאור מדת
הרחמים
של הקב"ה
ומקומה
בעבודת ה'

א. רחמי אינם כלים: מהות מדת הרחמים ונצחיותה
התעוררות רחמים על הנשמה מביאה לאהבת השי"ת | **רחמים - ממוצע בין חסד וגבורה** | 'חסד' - הטבה אל הזולת, 'גבורה' - צמצום השפעה לעצמו, 'רחמים' - השפעה מתוך התכללות השני עמו | **במדת הרחמים נכלל המקבל בעצמות המשפיע** | גודל מעלת מדת הרחמים' כיון שכוונת הרחמן' בשביל עצמו ולכן אין שיעור להטבתו | **רחמי האב על הבן** - כיון שהוא חלק ממנו ממש | הרחמים הגדולים שהשי"ת מרחם על העולם וכל אשר בו

ב. ברוך מרחם על הבריות: רחמי השי"ת על תבל ויושבי בה
שייכות הרחמים לאמת, כי הרחמים גורמים להמשכת האמת | **הקב"ה בלבד הוא מציאות אמיתית, כי שאר הנבראים מתהווים ממנו וכל המקבל מאחר אין לו חיות אמיתית** | מצד מדת רחמנותו כלל הקב"ה את הנבראים בתוך עצמותו כביכול להיותם נחשבים כמציאות אמיתית | **יעקב אבינו זכה למדת האמת מכה מדת הרחמים** | 'אלקין עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו'

ג. האמת אשר עשית את עבדך: מדות הרחמים והאמת המקיפות את הכל
'יעקב חבל נחלתו' - הרחמים והאמת של יעקב הם כמו חבל המקושר מלמעלה עד למטה | **מצד מדת הרחמנות הנצרך בהכרח לכל הבריאה יכול גם השפל לבקש רחמים על עצמו** | כל מי שאין בו דעה להכיר בטובה ולהשתמש בה כראוי - אסור לרחם עליו | **'י-יעקב' - הקשר בין ראש המדרגות למדרגה התחתונה** | מדת האמת של יעקב נמצאת בכל המדרגות בעבודת ה'

א.

רחמי אינם כלים: מהות מדת הרחמים ונצחיותה

ונבוא להרחיב הדיבור קצת בענין התעוררות מידת הרחמים של השי"ת על נשמות ישראל.

מדת הרחמים היא ממוצעת בין מידות החסד והגבורה ובתחילה נקדים פירוש מהות מדת הרחמים עצמה, ע"פ מה שנודע שמדה זו היא ממוצעת בין מידת החסד ומדת הגבורה, וכדרך שיעקב אבינו נחשב כממוצע בין האבות הק', בין אברהם אבינו - שמדתו חסד, לבין יצחק אבינו - שמדתו מדת הגבורה, ויעקב אבינו שכנגד מדת הרחמים עומד ביניהם וכולל את שניהם, וכמו שנאמר בו 'ושב אהלים' - אהלו של אברהם ואהלו של יצחק, והיינו שמדת הרחמים יש בה ממידת החסד וממידת הגבורה. ודבר זה רמז בעצם תיבת 'רחמים', שאותיות 'רח' שבה עולה כמספר 'צחק' - מדת הגבורה, ושאר אותון 'מים' רומזות על החסד, ענין הזולת מימי החסדים, הרי שמדת הרחמים כוללת את החסד והגבורה ביחד.

קשה איך הרחמים הכלולים גם מגבורה תגדל מעלתם להיותם אינם כלים'

והביאר בכך הוא, בהקדם מה שבמושכל ראשון קשה על מה שאמרנו שמדת הרחמים ממוגת בין שתי המידות הראשונות וכולולה גם ממדת הגבורה, אשר לכאורה יעלה מזה שמדת החסד גדולה ממדת הרחמים ויקרה מעלתה מאד, כיון שאין בה אלא חסד גרידא בלא התערבות דין וגבורה, וכל מהותה איננה

ה' וכו', אשר התבוננות זו תגרום לאדם שתתעורר ותתגלה בלבו אהבה רבה להשי"ת.

וביאר התניא, שדרך עבודה זו רמוזה במה שנאמר אצל יעקב אבינו 'וישא את קולו ויבך', כי מדתו של יעקב אבינו היא מדת הרחמים, וענין הבכיה שלו על 'רחל' - שהיא כינוי לכנסת ישראל, השכינה הק', מקור כל נשמות ישראל, היא על גודל ירידתה לירד לתחתונים, ולהתלבש שם בלבושי הקליפות וכו'. וע"י התעוררות רחמים זו על כל נשמות ישראל מתגלה בהם אהבה עזה להשי"ת.

והתניא ממשיך, שבזה אפשר לפרש את הפסוק 'כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם', שלפי פשוטו אי אפשר לבאר אלא בדרך 'סרס את הכתוב' דהיינו 'כה אמר ה' אשר פדה את אברהם ליעקב', ועדיין קשה מאיזה טעם דיבר הכתוב בלשון כזו. וזו"ל דרשו שכוונתו לומר שבוכות יעקב ניצל ונפדה אברהם מכבשן האש. אמנם ע"פ הפנימיות יתפרש פסוק זה באופן נפלא על דרך העבודה הלזו, שהרחמים שהאדם מעורר בנפשו על נשמתו - יגאלו ויפדו את האהבה רבה מגלותה ותרדמתה, וז"ש **'ליעקב (רחמים) אשר פדה את אברהם (אהבה).'**

כתב התניא בפרק מה, וז"ל: עוד יש דרך ישר לפני איש לעסוק בתורה ומצוות לשמן ע"י מדתו של יעקב אבינו ע"ה, שהיא מדת הרחמים, לעורר במחשבתו תחלה רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלקות המחיה נפשו, אשר ירד ממקורו חיי החיים א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וטובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשוב, ונתלבש במשכב דחויא הרחוק מאור פני המלך בתכלית הריחוק, כי העוה"ז הוא תכלית הקליפות הגמור כו'... וזהו שכתוב (בראשית כט, יא) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך, כי רחל היא כנסת ישראל מקור כל הנשמות, ויעקב במדת העליונה, שהיא מדת הרחמים שבאצילות, הוא המעורר רחמים רבים עליה, וישא את קולו - למעלה למקור הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם, ויבך - לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות וכו'. והנה ע"י זה יכול לבוא לבחי' אהבה רבה בהתגלות לבו, כדכתיב (ישעיה כט, כב) ליעקב אשר פדה את אברהם, עכ"ל.

התעוררות רחמנות על נשמתו יגרום לאדם לבוא ליד אהבת השי"ת

הנה האריך כאן התניא לבאר דרך נוספת לבוא לאהבת השי"ת, והוא ע"י שיעור האדם בקרבו את הרחמנות הגדולה שישנה על נשמות ישראל, שירדו ממקום גבוה - ממקור החיים ב"ה, למקום נמוך - מדור הקליפות הרחוקים מאוד מאור פני

פטרון לחדש השון

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד
מורה"י מנשה פרענקל הי"ו

לע"נ אביו הרה"ח נפתלי הירץ בן הרב מנשה ז"ל
נלב"ע י' חשוון תשפ"ב לפ"ק

הגם שהפעולה הנמשכת ממידת הרחמנות אכן היא פעולה של הטבה אל הזולת – ומצד זה היא אכן דומה למדת החסד, מכל מקום מצד שורשה היא דומה למדת הגבורה, שהרי בעצם אין כוונת המשפיע כאן בעיקר לטובת הזולת כעין מהות החסד, אלא כוונתו בשביל עצמו כמו שהיא מהות מדת הגבורה שהיא העצירת כל הטוב לעצמו והיפך הנתניה לאחר

אלא השפעה והטבה בלא שום צמצום כלל, משא"כ הרחמים שיש בהם גם עירוב של דין גבורה. אולם הסברה נותנת שהחסד הנשפע מכח התעוררות רחמי האחד על רעהו הוא בהרחבה יתרה מחסד גרידא, שהרי אינו בא מצד מדה טבעית שבנפש לחוד, אלא הוא נשפע מעומק רגשי לבבו שהתעוררה להתחסד עם הנצרך להזוה, וכנראה בחוש שמתוך רחמים יבוא שפע רב יותר מאשר מתוך חסד בלבד, וכן מצינו שהרחמים מעולים יותר ממדת החסד, עד שאמרו חז"ל עליהם (ראה רש"י שמות לג, יט) 'רחמי אינם פלים', כלומר שאין שום עיכוב ומחיצה בעד מדת הרחמים, ולכאורה אינו מובן איך מתאים הדבר עם מה שנתבאר שיש בה תעורבת ממדת הגבורה.

חסד' - השפעה, גבורה' - צמצום, רחמים' - הטבה מצד כללות השני עמו

אלא הביאור בזה הוא, שבוודאי החסד הנובע מצד מדת הרחמים הוא אכן גדול ונשגב ביותר מסתם חסד הבא ע"י טבע האדם להתחסד עם אחרים, אלא שמכל מקום מדה זו פועלת באופן של התכללות מדות ההתפשטות (חסד) והצמצום (-גבורה) ביחד, וכמו שנבאר.

כי הנה מדת החסד עניינה ההשפעה אל הזולת, ומאידך מדת הגבורה משמעותה צמצום ומניעת השפע, ואז בעל היכולת מעכב את כל ההשפעות אצלו. ואילו מדת הרחמים שהיא כמיווג ביניהם, היינו שאיננה ממש כמו חסד הנשפע לאחרים, אלא נק' החסד שבה היא בזה - שהתפשטה עצמיותו של המשפיע לכלול בתוכו גם את השני, עד שנעשה המקבל כחלק מעצמותו, וכאשר הוא משפיע אליו הוא מרגיש כאילו הוא נתון לעצמו ולא אל אדם אחר חוץ ממנו.

מהות מדת הרחמים היא - שהמקבל נעשה כחלק מעצמות המשפיע

כי הנה משמעות מדת הרחמים היינו שהתעוררה מאוד רחמנותו של בעל החסד על הנצרך העומד כנגדו עד שהחסרון של האחר נחשב כחסרונו העצמי, וממילא הוא מטיב עמו כדרך שהוא מטיב לעצמו. וכגון בראות אדם עשיר אחד בהתעטף נפש העני בעד פרוסת לחם וכמעט שפרחה נפשו מגודל הרעבון

שאחזו, ומראה הלזה נגע מאוד לליבו ואיננו מניח לו לישון בלילה, ולכן מתעורר בקרבו רצון עזה להטיב עם האומלל הלזה, הנה אין הנתניה היו נחשבת כל כך כאילו הוא מטיב עם מציאות שחויז ממנו, אלא שעצם המקבל נכלל בתוך נפש המשפיע, וצרכי הלה נעשו כצרכי עצמו ממש, כיון שמעיק לו מאוד מצבו של פלוני, וכאשר הוא נותן לו צדקה ועושה עמו חסד הרי הוא מרגיש בזה כאילו הוא נותן לעצמו בלבד.

על כן מדה זו כלולה גם ממדת הגבורה - שעניינה צמצום ההשפעה לעצמו

ונמצא, שהגם שהפעולה הנמשכת ממידת הרחמנות אכן היא פעולה של הטבה אל הזולת - ומצד זה היא אכן דומה למדת החסד, מכל מקום מצד שורשה היא דומה למדת הגבורה, שהרי בעצם אין כוונת המשפיע כאן בעיקר לטובת הזולת כעין מהות החסד, אלא כוונתו בשביל עצמו כמו שהיא מהות מדת הגבורה שהיא העצירת כל הטוב לעצמו והיפך הנתניה לאחר.

אלא שבזאת נבדלת מדת הרחמים ממדת הגבורה, כי בעוד שהגבורה רואה ב'אחר' 'שות נפרדת שאינה ראויה לקבלת השפע, הנה בעת שתתגבר מדת הרחמים יתפשט 'אני' העצמיות של האדם בעל הטוב לכלול בתוכו גם הזולת, עד אשר צרת השני נוגעת לליבו כאילו היתה צרת עצמו ממש, וממילא הוא מטיב עמו כדרך שהוא מטיב לעצמו.

הרי בזה מובן היטב מהותה של מדת רחמים, ומדוע מדה זו היא ממוצעת בין מידות החסד והגבורה, וכלולה משתייהן.

כיון שכוונת הרחמן' בשביל עצמו לכן אין שיעור וסוף להטבתו

ואכן זהו חסד נפלא ביותר, מה שהוא כולל את האחר בתוך עצמותו ומהותו, וגם עצם ההטבה הנמשכת מזה תבוא ברבו יתרה מחסד גרידא הבא מצד סתם מדה הטבועה בנפש האדם, שהרי היא באה מצד גילוי עצם הנפש. אך מכל מקום היא פועלת באופן של גבורה וצמצום, והיינו שמהותה היא הטבה לנפשו ולא אל אחרים בלבד, אלא שהיא הנותנת והגורמת שלא יכלו ולא יתמו, כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו, וכל אדם

מוכן להזויל ממון הרבה בלי גבול וסוף כדי להטיב לעצמו. וכיון שהשפעה זו הנמשכת ממדת הרחמים נחשבת כנתניה לעצמותו ולא רק אל הזולת, ממילא לא יעכב שום דבר אצלו ליתן ולהשפיע בלא שיעור וערך כלל, שהרי הוא מטיב כאן לעצמו, ולכן שפיר אמרו על זה 'רחמי אינם כלים'.

ואילו מדת החסד, על אף שאכן יש לו אל האדם המטיב להזוה טבע ונטיה להטיב אל הזולת, מכל מקום אין הדבר מוכרח שבגלל זה יתאמץ באופן של בלי גבול כדי להועיל לשני, כיון שאין הוא מרגיש כל כך את עצמותו בהשפעה הלזו. ונמצא שאכן מצד מהות מדת הרחמים עצמה הרי היא פועלת באופן של 'אינם כלים'.

רחמי האב על הבן - כיון שהוא חלק ממנו ממש

ולכן מצינו ששורש מדת הרחמים הוא בענין רחמי האב על הבן, וכמ"ש (תהלים קג, יג) 'ברחם אב על בניו' וגו', ורחמים אלו הם המגדירים את עצם מדת הרחמנות. כי אכן מה שהאב מטיב לבניו ומעמיד להם כל צרכם וכו', אין כוונתו בזה להתחסד עמם באופן שהוא עושה 'חסד' גם עם עניי עירו, ומי שיאמר כן הרי אינו אלא שוטה. אלא ודאי הוא שכשנאב מטפל בבניו הרי הוא מטיב בזה עם נפשו שלו, שהרי בניו נחשבים כחלק ממנו, שהרי נמשכו ממוח האב, והרי הם חלק מעצמיותו, וכאשר הוא מטיב עמם - הרי הוא מטיב לעצמו ממש. וזהו שורש מציאות מדת הרחמים - לכלול את השני בתוך עצמותו, עד שכאשר הוא משפיע אליו, הרי הוא כאילו הוא מטיב עם עצמו ממש.

גודל הרחמים מהשי"ת על העולם והנבראים הנמשכים ממנו יתברך

ובענין הזה יובן גם גודל הרחמים שמרחם השי"ת על העולם ועל כל הנבראים הנמצאים בתוכו, וכמו שאנו אומרים בברכת 'יוצר אור' 'אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו', כי כל הבריאה וכל הנמצא בה כולם נבראו מעצמותו יתברך, וממילא נחשבים כולם כחלק ממנו כביכול, ועל כן הוא יתברך מרחם עלינו, וכדרך רחמי האב על הבן הנמשך ממנו ונחשב כעצם מעצמותו ובשר מבשרו (וראה בזה עוד בהמשך).

ב.

ברוך מרחם על הבריות: רחמי השי"ת על תבל ויושבי בה

צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם, לפיכך אין אמתתו כאמתת אחד מהם, הוא שהנביא אומר 'וה' אליהם אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו. והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו, כלומר אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו' עכ"ל.

המקבל מאחרים אין לו חיות אמיתית

[ובזה פירשנו מה שאמר הכתוב (משלי טו, כז) 'שונא מתנות יחיה', והיינו לומר שרק מי ששונא לקבל מתנות מאחרים נחשב שיש לו חיים באמת, כיון שאין הוא מקבל כלום מזולתו, לכן הוא דומה קצת כאילו יש לו חיים משלו, וממילא 'יחיה'. ואילו המקבל מתנות מאחרים ואין הוא מקור להשפעותיו וחיותו, הרי הוא בגדר 'מת', והיינו שהוא בעצמו הוא 'מת' ואין לו חיים משל עצמו אלא ממה שמקבל מבחוץ, וחיים כאלו אינם נחשבים באמת כחיים. והארכו במקור' ואכ"מ].

מצד מדת רחמנותו נתן כח הבחירה לאדם - שבזה הוא נחשב כמקור לעצמו

אלא שמגודל רחמנותו יתברך שהוא מרחם על בריותיו שברא, המשיך הקב"ה נקודה של אמת גם לתוך הבריאה, והיינו שהקב"ה כלל כביכול את הבריאה והנבראים שברא בתוך עצמותו, כלומר,

הקב"ה בלבד הוא מציאות אמיתית, ושאר הנבראים מתהווים ממציאיות

והטעם בזה הוא פשוט, שהרי פירושה של 'אמת' היינו שהדבר מצוי וקיים - לעומת ה'שקר' שמשמעותו שדבר הזה אינו ואין לו מציאות כלל. והנה המציאות האמיתית היחידה שישנה בעולם, שהיא אכן מצויה וקיימת באמת בלי שום ערעור, אינה אלא הקב"ה בלבדו, שרק הוא הינו מצוי באמת, כיון שהוא 'מחויב המציאות'. ואילו שאר כל הנבראים אינם נחשבים 'אמיתיים', כיון שאין להם מציאות אמיתית, שהרי אינם מחויבי המציאות, ולא נבראו אלא מכח מקור המציאות כולה, וכמו כן כל התהוותם ומציאותם עתה אינו אלא מכח הבורא יתברך המציא אותם תמיד מאין ליש, ונמצא שבאמת אין להם מציאות כלל, אלא שהם מקבלים חיותם וקיומם מאחר - שהוא הקב"ה - המצוי באמת.

ודברים אלו ביארם הרמב"ם ז"ל בריש הלכות יסודי התורה וזלה"ק בקיצור: 'יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמתת המצאו, ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי - אין דבר אחר יכול להמצאות, ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים - הוא לבדו יהיה מצוי, שכל הנמצאים

שייכות מדת הרחמים למדת האמת

ועתה נבוא להעמיק יותר בענין הרחמים שמרחם השי"ת על העולם ומלואו - הנמשכת ממדת רחמנותו יתברך, שיעקב אבינו הוא מרכבה אליה. ובהקדם נבאר את הקשר בין מדה זו של יעקב אבינו לבין מה שמצינו שיש ליעקב גם שייכות למדת האמת, וכמ"ש (מכה ז, ט) 'תתן אמת ליעקב', וכידוע שמדת התפארת - מדתו של יעקב אבינו - היא מדת האמת, ויש להבין השייכות בין שני הדברים הללו. (והנה ישנם ביאורים רבים ועמוקים על זה, ולא ננקוט עתה אלא ביאור אחד הפשוט ביותר).

הרחמים גורמים להמשכת האמת - חותמו של הקב"ה אמת

ונאמר, כי מדת הרחמים היא המעוררת והגורמת להמשיך מדת האמת אל הנבראים. כי הנה לאמיתו של דבר, מקור האמת אינו אלא בהקב"ה, כי אליו לבד שייכת מדת האמת, וכמו שאמרו חז"ל (שבת נה). 'חותמו של הקב"ה אמת', ומאחר שזהו חותמו של השי"ת, בהכרח שאין הוא שייך אלא לו לבדו, שהרי זהו משמעותו של 'חותם' - שמורה על מהות בעל החותם שלא יכולו לזייפו ולעשות כמוהו, ונמצא שמדת האמת שייכת להקב"ה בלבדו.

ובזה יובן גם גודל הרחמים שמרחם השי"ת על העולם ועל כל הנבראים הנמצאים בתוכו, וכמו שאנו אומרים בברכת 'יוצר אור' 'אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו', כי כל הבריאה וכל הנמצא בה כולם נבראו מעצמותו יתברך, וממילא נחשבים כולם כחלק ממנו כביכול, ועל כן הוא יתברך מרחם עלינו, וכדרך רחמי האב על הבן הנמשך ממנו ונחשב כעצם מעצמותו

שמאחר שהוא יתברך בראם והמציא אותם מאין ליש, והרי הוא יתברך הוא המצוי באמת, א"כ מרוב רחמיו על הנבראים כלל גם אותם להיות כמו חלק מעצמותו עד שיתכן לחול עליהם מהות האמת, ונוכל לכנותם בשם 'מציאות אמיתית' כאילו הינם מקור ושושן לעצמם. והרי זה כדרך שנתבאר לעיל במהות מדת הרחמנות, שמשמעותה שהמשפיע כולל בתוכו את עצמות המקבל עד שהוא נעשה כחלק ממהותו ממש, הכי נמי כביכול בענין הנבראים שברא הקב"ה בעולמו, שמוגדל הרחמים שהוא יתברך מרחם עליהם, הרי הוא כולל אותם בתוך מהותו ועצמותו העליון, עד שחלה עליהם מציאות אמת, ונחשבים כמקור שאינו נזכר.

מכח מדת הרחמים של יעקב אבינו זכה למדת האמת

והנה נקודת אמת זו שניטעה באדם, באה מצד מדת הרחמנות של הקב"ה כאמור, ולכן יעקב אבינו שהוא מרכבה למדת הרחמים שלמעלה, יש לו שייכות ביותר למדת האמת ג"כ, כיון שממשיך על עצמו רחמנות גדולה מלמעלה עד שנעשה הוא ג"כ כמקור אמיתי

לחיים שלו. וכן מצינו שיעקב אבינו זכה לדרגת האדם בשלימות, וכדברי חז"ל (ב"ב נח). 'שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון', הרי שבו הושלמה איזה מדרגה של אמיתות חיות האדם, כי אכן מהותו ומידתו מקושרים ביותר לדרגת האמת כאמור. [וכבר נתבאר במקומות אחרים שאכן מהות האדם הוא בריה של אמת, וכמ"ש רבינו יונה בשערי תשובה (שער השלישי אות קפ"ד) כי האמת הוא מיסודי הנפש, וכמו כן איתא בתיקון"ז ש'אדם' עולה כמספר 'אמת' במספר קטן, כי כאמור האדם בלבד זכה למדת האמת כמתנה מהקב"ה].

יעקב אבינו מעורר רחמים על כל נברא החסר בעצם

והנה כפי המבואר כאן בתניא, מדתו של יעקב אבינו הוא לעורר תמיד רחמים על כנסת ישראל, כי באמת גם במצב הכי טוב שיהיה בעולם, ואף גם לימות המשיח, בכל זאת לעולם צריכים אנו להגיע לגודל רחמנותו יתברך שירחם עלינו כאב הרחמים המרחם על בנו יחידו, כיון שכל נברא ונברא הרי הוא חסר

ג.

האמת אשר עשית את עבדך: מדות הרחמים והאמת המקיפות את הכל

מצד גודל הרחמנות העליון שאין לה שיעור וגבול.

דרך ישר לפני איש לעורר רחמים על עצמו לפני קונו

ועל כך אומר התניא שזהו דרך ישר לפני איש לעסוק בתורה ומצוות לשמן, והיינו שע"י ההתעוררות רחמים רבים שהאדם מעורר על עצמו, בכל מדרגה שרק עומד בה, יכול הוא להתקרב להקב"ה, ולשוב לעבודתו יתברך בלבב שלם. ואכן יקרב אותו הקב"ה ויקבלנו בשתי ידיים, וישוב וירחם עליו כאב הרחמן המרחם על בנו האהוב והחביב אצלו, ויזכה לעשות נחת רוח לפניו בעסק התורה והמצוות.

כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו

[אך תנאי יש בדבר התעוררות רחמים זו, והוא מה שאמרו חז"ל (ברכות לג.) כי 'כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו', והביאור בזה הוא, כי האדם המקבל טובה מחבירו צריך הוא להכיר בטובתו, ולהחזיק טובה למי שהשפיע לו הטובה, ובדואי שלא תגא תטבה זו של חבירו וגודל רחמנותו עליו סיבה להקל בענין ההתנהגות כנגדו.

ולמשל, ישנו אדם רך לבב הנותן ומשפיע לכולם מה שהינם צריכים, והנה דבר זה יכול לגרום לכמה אנשים שלא יהיו בעלי אחריות כלל, וגם לא ישמרו את הניתן להם, ויצטרכו שוב ושוב לילך ולקבל ממנו את המתנות. או אדם המלוה לחבירו מעות, והלה - מכח מה שמכיר את טוב לבו של המלוה - מפזר את מעותיו, ומוציאם לריק, וסומך על כך שבוודאי ימחול לו חבירו על ההלוואה, וגם ילוננו עוד הפעם, וכדומה. הנה על אנשים כאלו וכיוצא בהם אמרו חז"ל ש'אסור לרחם עליהם', כיון שאין בהם דעת נכונה וישרה, והטעם, כי כל הרחמנות וההטבה אליהם אינם גורמים להם אלא רעה, ואינם נחשבים אצלה לטובה כלל, ויותר טוב היה לא להשפיע להם כלל וכלל, עד שיצטרכו להשיח עצה בנפשם וללמוד להתנהג בדרך אנושית.

וכמו כן בדין, בוודאי אבינו הוא אב הרחמן המרחם עלינו, ועל כן יכולים תמיד לעורר רחמנותו וטובו על בריותיו. אלא שצריכים אנו להיות 'בעלי דעה'

בעצם, ולעולם צריך הוא לקבל הכל מהקב"ה. [וגם את עצם כח בחירתו שבו הוא נעשה בעל הטוב - קיבל במתנה מאת השי"ת].

כיון שאתה 'אלקי עולם' לכן 'ברחמיך הרבים רחם עלינו'

זהו עומק הבקשה הנ"ל 'אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו', כלומר, שמצד מה שאתה הוא 'אלקי עולם', והיינו שאתה לבד הוא המכיר את גודל הרחמנות שישנו על כל העולם כולו, כי רק מכח זה בלבד שאתה 'אלקי', רק מזה יש מציאות של 'עולם', כי אתה הוא המעניק ומשפיע חיות לכל העולם תמיד, ורק מזה יש להם קיום, ובלעדיה הרי הם אפס ותוהו, שאין להם מציאות אמיתית כלל. ולכן דוקא אתה שאתה בלבד הוא המצוי האמיתי, יש בכוחך לידע ולהבין גודל הרחמנות שישנו על כל נברא ונברא בגלל שאין לו שום מציאות אמיתית. וממילא תבוא בקשתנו לפניך 'ברחמיך הרבים רחם עלינו', והיינו שתתן לנו ממציותך ומהותך האמיתית - 'רחמיך' דוקא, אשר מכך נזכה לחיים אמיתיים ולמקור האמת.

ולידע ולהבין שרחמנות זו לא תגרום לנו את היפך הכוונה העליונה, ועלינו להיזהר שלא להשתמש בגודל רחמנותו יתברך שלא באופן הנכון. אלא עלינו להכיר שכסדר צריכים אנו להגיע לרחמים עליונים ממקור הרחמים, ולבקש מלפניו יתברך שיקרבנו לתורתו ולעבודתו, אך ביחד עם זה עלינו לעשות את מה שנצטוונו בקיום התורה והמצוות, ולהשתדל למלאות רצונו, ורק בכך תחשב רחמנותו יתברך עלינו כרחמים אמיתיים שאינם גורמים אלא טובה ושלימות].

'י-עקב' - מצד מדת יעקב שוים המה הקטון והגדול

עכ"פ נמצא שמצד מדת הרחמים של יעקב - שאליה עיני כל בני העולם תלויות - יש אפשרות לקרב גם היורדים והשפלים באמת, כי מצד מדת הרחמנות יש לכולם צד השווה, שהרי כולם צריכים לעורר רחמים על נפשם, ובלא זה אין לכולם חשיבות ומציאות אמיתית, וא"כ הכרח זה הרי הוא מבריה מקצה אל הקצה, ויורד ונוקב עד התהום. ודבר זה מרומז גם בעצם השם 'יעקב', שרומז בו בספ"ק 'י-עקב', ולהאמור יש לפרש שה' מרמזת לשורש המדרגות למעלה, היורדת עד ה'עקב', כי מצד מדת הרחמים שוים הכל כקטון כגדול. וכן יש לרמוז זה בדברי חז"ל שאמרו (תענית ה'): 'יעקב אבינו לא מת', כלומר שמדת הרחמים של יעקב נמשכת לעולם, גם לדורות היורדים והשפלים, כי בכל הדורות אפשר לבקש רחמים מלמעלה מכח מדת יעקב אבינו.

גם מדת האמת שוה היא בכל המדרגות

וכמו כן גם מדת האמת של יעקב הוא מבריה ג"כ מן הקצה אל הקצה, והיינו שבכל המדרגות שהאדם עובד בהם את בוראו, יכולים למצוא בהם נקודת האמת, ומצד זה שוים המה כל המדרגות שבעבודת השי"ת. כי בכל מדרגה ומדרגה שעומד בה האדם הצדיק, אשר זוהי מדרגתו של עתה, אם הוא משלים בה את רצונו בוראו ועושה את מה שעליו לעשות לפי אותה המדרגה - הרי הוא דבוק אל האמת, ונחשבת עבודתו כעבודה אמיתית ושלימה, וזוהי יש לו צד השווה גם לכל המדרגות הגבוהים ממנה, כיון שמצד נקודת האמת שבה מקושרים המה האהדי.

נקודות:

מגודל רחמנותו יתברך שהוא מרחם על בריותיו שברא, המשיך הקב"ה נקודה של אמת גם לתוך הבריאה, והיינו שהקב"ה כלל כביכול את הבריאה והנבראים שברא בתוך עצמותו, כלומר, שמאחר שהוא יתברך בראם והמציא אותם מאין ליש, והרי הוא יתברך הוא המצוי באמת, א"כ מרוב רחמיו על הנבראים כלל גם אותם להיות כמו חלק מעצמותו עד שיתכן לחול עליהם מהות האמת

~

בכל המדרגות שהאדם עובד בהם את בוראו, יכולים למצוא בהם נקודת האמת, ומצד זה שוים המה כל המדרגות שבעבודת השי"ת. כי בכל מדרגה ומדרגה שעומד בה האדם הצדיק, אשר זוהי מדרגתו של עתה, אם הוא משלים בה את רצונו בוראו ועושה את מה שעליו לעשות לפי אותה המדרגה - הרי הוא דבוק אל האמת

א.

נח היה צריך להמשיך את קדושת שבת

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח (ו, 1).

בוה"ק (ח"א סו) מצינו שיש טענה על נח על מה שלא התפלל על הצלת בני דורו מן המבול, ולכן נתכנו מי המבול על שמו 'מי נח' (ישעיה נה, ט), כי יש טענה עליו שלא מנע את מי המבול מן הארץ.

ויש לפרש בזה, ונאמר כי נח לא התפלל על בני דורו לפי שחשב שלא יתקבלו תפלותיו. אכן הטענה עליו היא על פי מה דאיתא בוה"ק (תק"ז נה): 'נח דא שבת דביה נייחא' שהיה לו שייכות עם קדושת השבת, ולכן יש לומר כי ודאי היתה תפלתו מתקבלת. כי הנה השם הרמוז בראשי תיבות התפלה 'אנא בכח' מחולק לו' חלקים, ואיתא באריה"ק (שעה"כ הדיש היל"ה ה) כי כל חלק מהם מכוון לאחד מימות השבוע. ולפי זה נמצא כי השם היוצא מראשי התיבות 'שועתינו קבל וישמע צעקתינו יודע תעלומות', הוא השם המכוון ליום השבת. ומרומז בזה כי יום השבת מסוגל לקבלת התפלות, ולכן מאחר שהיתה לנח שייכות עם קדושת שבת, היה עליו חיוב גדול יותר להתפלל, כי תפלתו היתה נשמעת ביותר. וזה השם נרמז בראש פרשתנו, כי 'תולדות נח' ע"ב כוללים הוא בגי' ש'ק'צ'י'ת'.

ואכן מצינו בכמה עניינים בפרשה זו שרצה הקב"ה כי נח יעסק בהמשכת קדושת שבת, וזהו שציוה לו הקב"ה לבנות את התיבה, כי מודת התיבה וגבולותיה שהם ש' באורך נ' ברוחב ו'ל' בגובה (ו, טו) הם ביחד בגי' 'מְצַרִים', אשר המצרים והגבולים הוא ענין ימות החול, והם בחי' של חושך וצמצום. ולכן נצטוו נח 'צחר תעשה לתיבה' שיאיר את הגבולים באור קדושת השבת, שהיא 'חלה בלי מצרים' (שבת קמח). למעלה מכל הגבולים, ולכן 'צחר' עם 'תקה' הוא בגי' 'שבת'.

ועל ידי המבול נתברר מי יש לו שייכות לקדושת שבת, ולכן אחר המבול נדחו אומות העולם ונאמר עליהם 'לא ישבותו' (ח, כב) שאסור להם לגעת בקדושת שבת (פנהדרק נח). וזהו גם ענין מי המבול שהיו רותחין (יה"ב), שהוא ענין הרחיצה בחמין בערב שבת (שבת כה), שהיא באה כדי לדחות את החיצונים מלאחוז בקדושת שבת (שעה"כ קבלת שבת א). ולכן היו מי המבול חמש עשרה אמה על ראשי ההרים הגבוהים (ו, ט), כי חמש עשרה הוא בגי' שם י"ה, אשר כוונת הרחיצה בחמין של ערב שבת מיוסדת על שם זה, כי ממנה יוצאת 'שלהבת י"ה' (שה"ש ה, ו) לבער ולסלק את החיצונים שלא יוכלו לגעת בקדושת שבת.

ב.

על ידי קלי' הגזל נדחו אומות העולם מארץ ישראל

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתים את הארץ (ו, 13).

פי' רש"י (מדברי חז"ל פנהדרק קח) 'לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל'.

יש לבאר בזה, כי הנה מצינו כי ארץ ישראל 'לא גושמה ביום זעם' (יהו"ק כב, כד) שלא שלטו בה מי המבול (ובחס קי), הרי כי קדושת ארץ ישראל גדולה ומתגברת לעומת פגם דור המבול. ולפי זה יש לומר כי אילו היה בני דור המבול מקבלים איוו שייכות והתקשרות בקדושת ארץ ישראל, אזי היו יכולים להניצל ממי המבול, ועל ידי זה היה נח יכול להצילם. והיינו אשר נח היה יכול לגלות איוו בחי' של ארץ ישראל המתפשטת בכל הארצות כמו שיהיה לעתיד לבא (פסקתא רבתי ז), ועל ידי זה לא היו מי המבול באים על הארץ כמו שלא שלטו בארץ ישראל.

אכן אומות העולם יש להם טענה וקטרוג נגד כלל ישראל שירשו וקדשו את ארץ ישראל, כאשר הם אומרים 'ליסטים

אתם שכבשתם ארץ ז' עממין' (רש"י בראשית א, א). והנה ידוע כי כל הפוסל במומו פוסל (קדושין ט), ואם כן מה שאומות העולם טוענים כנגד כלל ישראל בטענת ליסטים, הרי זה מוכיח כי הם עצמם נועים בטומאת הליסטיים. ולפי מה שהם בעצמם טוענים, הרי שעל ידי ליסטיים אי אפשר לקבל שייכות עם ארץ ישראל, ועל ידי זה עצמו נדחו אומות העולם מן השייכות לארץ ישראל [ואכן הכנענים שנתגרשו מארץ ישראל, היה להם שייכות יתירה עם הגזל כמו שאמרו חז"ל (פסחים ק"ג) שהיו 'אוהבים את הגזל']. ולכן נחתם גזר דינם על הגזל, כי על ידי טומאת הגזילה איבדו את השייכות לארץ ישראל, ועל ידי זה לא היו יכולים להניצל מן המבול.

ג.

משום שלא התפלל נח על דורו בא עליהם המבול

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם (ו, 13).

פי' רש"י (מדברי חז"ל פנהדרק קח) 'לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל'.

ויו"ל כי רמזו בזה לדברי הוזה"ק (ח"א סו) הנוכר לעיל אשר בא בטענה על נח שלא התפלל על בני דורו שינצלו מן המבול ולא הגין עליהם, ולכן נקרא המבול (ישעיה נה, ט) 'מי נח' על שמו. והנה שרה אמנו ע"ה טענה אל אברהם אבינו חמסי עליך (בראשית טו, ה) ומפרש רש"י שהיה לה טענת 'חמס' על אאע"ה שלא התפלל עליה להיוושע בבנים. ולפי"ז י"ל כי זה הוא ג"כ רמז הכתוב כאן באמרו כי מלאה הארץ חמס מפניהם, ופירשו חז"ל כי על דבר 'חמס' זה נחתם גזר דינם. ויו"ל דהיינו לפי ששלטה בהם 'חמס' של כח התפלה, לפי שלא התפלל צדיק דורם עליהם. וזה מה שאמרו שלא נחתם גזר דינם להיאבד מן העולם, אלא מפני זה הגזל - שלא התפלל נח עליהם.

ד.

הטחת דברים כלפי מעלה היא רק על ידי צדיק גדול

וישלה את העורב ויצא ושוב עד יבושת המים מעל הארץ (ח, 7).

איתא במדרש הנעלם (ו"ח כב) 'אמר רבי חייא, למה שלח את העורב. דאמר רבי חייא, מצטער הוה נח טפי על אובדא דעלמא, אמר: 'יבנו של עולם, ידעתי כי אתה רחום, ואתה לא רחמת על עולמך, ונהפך רחמנותך לאכזרות, אתה לא רחמת על בניך, יצא זה שאינו מרחם על בניו, ונהפך להם לאכזרי', ולפיכך שלח את העורב, רמז הוא דקא רמז. אמר רבי יוסי, וכי לא כתיב ביה 'איש צדיק תמים היה', והאיך הטיח דברים כלפי מעלה וכו'. ולא רצה העורב להלוך בשליחותו, מפני שמתוקן הוא לשליחות אחרת, לפרנס אליהו, שנאמר 'העורבים מביאים לו לחם ובשר', ולא רצה לעשות שליחותו, 'עד יבושת המים מעל הארץ', שהיה על ידי שבועת אליהו, עכ"ל.

ויש לעיין בטענת רבי יוסי על רבי חייא, שהרי מה שפירש רבי חייא שהיה נח מרמזו כענין הטחת דברים כלפי מעלה, מצינו ענין זה אצל כמה צדיקים, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לא): כי חנה הנביאה הטיחה דברים כלפי מעלה כמו שנאמר בה ותתפלל על ה' (ש"א א, ט), וכך גם אליהו הנביא הטיח דברים כלפי מעלה באמרו 'ואתה הסבות את לבם אחורנית' (מ"א ה, ט), ואם כן מה טענה היא זו שנח נאמר בו 'איש צדיק תמים היה' ולכן אין יכול להיות שהטיח דברים כלפי מעלה, והרי מצינו בצדיקים גדולים שעשו כן.

אכן יש לדעת כי ענין זה של הטחת דברים כלפי מעלה היא מדרגה גדולה ביותר, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה גג) 'אמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה, שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואשילע', הרי שאפילו אדם גדול אינו עדיין במדרגה זו, כי היא מדרגה נעלית ביותר. והוא

לפי שהטחת דברים כלפי מעלה באה רק על ידי רוב הדקות והקירוב להקב"ה, עד שהצדיק כביכול מרגיש דברים פנימיים שהם רצון ה' האמיתי והפנימי, אבל הם בחי' 'מלבא לפומא לא גליא', ולכן יכול הוא לדבר בחריפות נגד ההנהגה הנגלית, מרוב דבקותו ברצון ה' הפנימי להיטיב עם ישראל, ואכמ"ל. ולפי זה יוצא, כי מה שרבי חייא פירש בדברי נח, היינו שרצה לומר שהיה נח במדרגה זו להטיח דברים כלפי מעלה.

וכלפי זה בא רבי יוסי וטען כי לא היה נח במדרגה גדולה זאת, אלא היה רק 'צדיק תמים', שהוא בחי' הצדיק ההולך בדרך הישרה הפשוטה בתמימות וישרות, וצדיק כזה אינו יכול להטיח דברים כלפי מעלה. והוא כענין שפירש הרה"ק בעל מאור ושמש ז"ע בפרשתו, כי מדרגת 'צדיק תמים' שנאמרה על נח בתחלת הפרשה, נמוכה היא מן המדרגה שנאמר עליו אחר כך 'כי אותך ראיתי צדיק לפני' (א, א), עיי"ש. וזהו שטען רבי יוסי, כי אם היה נח במדרגת צדיק תמים, אם כן ודאי לא הגיע עדיין לידי מדה זו להטיח דברים כלפי מעלה.

וזהו שסיים המדרש (וכ"ה ברש"י כא) כי יצא העורב 'עד יבושת המים', דהיינו שמתוקן הוא לשליחות אחרת, והוא כימי יבושת המים שיהיה בדרורו של אליהו הנביא. ובה נרמז כי עבודה זו של הטחת דברים כלפי מעלה אינה שייכת לנח בימיו, ועתיד להיות אליהו הנביא שהוא אכן יעמוד במדרגה זו.

ה.

הציווי על פריה ורביה

ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה (ז, 1).

כתב רש"י: 'לפי פשוטו, הראשונה לברכה וכאן לציווי'. והיינו אשר מה שנאמר כבר לאדם ולנח 'פרו ורבו' (א, כה; ט, א) לא היה בזה ציווי אלא ברכה, ודוקא כאן נוסף הציווי.

ויש לרמז זאת כמה שנוסף כאן תיבת 'שרצו', אשר הוא בגי' 'פרו ורבו' בתוספת 'צו', הרי שכאן נוסף על 'פרו ורבו' של הברכה עוד 'פרו ורבו' שמצורף לו 'צו' דהיינו ציווי בנוסף אל הברכה.

ו.

דור הפלגה בנו מגדל לעומת קדושת ביהמ"ק

ויאמרו הבה ננבא לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוז על פני כל הארץ (יא, 4).

אי' בוה"ק (ח"א ע"ד) כי עיר ומגדל אלו היו לעומת ירושלים ובית המקדש, עיי"ש. והיינו אשר הם רצו להתגבר בכח הסט"א לעומת הקדושה המיוחדת של בית המקדש בירושלים.

ולפי שנעמדו לעומת ענין בית המקדש, לכן נעשו בדבר שהוא היפך מעניינו של בית המקדש. כי הנה הבית המקדש היה מקום של שלום, אשר לכן נאמר עליו (מ"א ו, י) כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו, כי הברזל הוא המתנגד לענין השלום כמו שאמרו חז"ל (תנחומא יתרו ז), לפי שבו עושים חרבות וכלי מלחמה והרג. ולכן דור הפלגה שנעמדו לעומת בית המקדש נתחלקו לעמים ולשונות נפרדים, אשר עי"ז נגרמו כל המלחמות וההריגות שבעולם. וזה נרמז בשנות חייהם של פלג ובנו רעו אשר ביניהם היה דור הפלגה, שכן שניהם היו רל"ש שנה (יא, יח-כא) שהוא כמנין 'ברזל', כי כימיהם התחוק כח הברזל שהוא לעומת ביהמ"ק [ועי' בוה"ק (ח"א ע"ד) שדרש את הפסוק הנ"ל 'כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו', על ענין דור הפלגה].

ויו"ל עוד כי נח רצה להתפלל לתקן ולמונע ענין זה, ולכן תיקף אחר המבול נאמר (ח, ט) 'ויבן נח מזבחה להויה' אשר הוא בגי' 'ברזל', וכך גם ענין מזבחה הוא להטיל שלום כמו שאמרו חז"ל (תנחומא יתרו ז). [וגם נקרא שמו 'נח' ע"ש (בראשית ה, כט) 'זה ינחמנו ממעשנו' וכמו שפירש רש"י שתקין כלל מחרשיה, שהוא כמו ענין שנאמר (ישעיה ג, ב) וכתתו חרבותם לאתים וגו' ולא ילמדו עוד מלחמה].

הן עם לבדד ישכון:

זיך אפזונדערן

פונעם

געזעלשאפט

פונעם המון

א. עול דרך ארץ: וזיפיל צייט גייט אוועק למען הנימוס

דער פרוש דארף זיך אפזונדערן פון אנדערע | די פשוט'ע כונה: ווער נישט יעדן איינעם בעסטער חבר | חברים זענען מחייב שעבודים | ער מוז לויפן צו שמהות יעדע נאכט | ער מוז שמועסן מיט יעדן איינעם | ער דערלייגט זיין לעבן | היינטיגע צייטן איז עס זייער וויכטיג | דו מוזט נישט אנקניפן קשר מיט יעדן איינעם | עס איז נישט קיין סתירה צו אהבת ישראל | עס איז נישט קיין סתירה צום 'הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות' | דער עיקר איז: פאל נישט אריין אין קיין חיובים | חברים איז זייער גוט - אבער נישט איבערטרעניבן | ווען יענער האלט אינמיטן ארבעטן - שמועסט ער נישט מיט קיינעם | דו ביסט שטענדיג אינמיטן די ארבעט

ב. מקבל עול תורה: פונעם עכטן עובד ה' פארלאנגט מען ווייניגער שעבודים

וואס טוה איך אויף למעשה? | איך האב דאך יא אזויפיל חברים | יענער וועט ווערן באליידיגט אז איך גיי נישט צו די חתונה | יענער וועט דיר פארשטיין | ער ווייסט אויך אז דו ביסט אן ערנסטער עובד ה' | ער פארלאנגט נישט פון דיר - וואס ער פארלאנגט פון סתם מענטשן | פון א ביזנעסמאן פארלאנגט מען נישט אינמיטן א געשעפט צו פארשפארן דעם געשעפט און קומען משלים זיין א מנין | פון א אינגערמאן וואס דאווענט אין א חסיד'ישע שטיבל ווארעם און שטאט - פארלאנגט מען עס אויך נישט | ביי אים איז דאווענען א געשעפט | כל המקבל עליו עול תורה - מעבירים ממנו עול דרך ארץ

ג. והבור ריק: האבן צו טון מיטן יענעם - קומט פון ליידיקייט און ברענגט ליידיקייט

בידודות פארלאנגט נישט בלויז, נישט זיין נאנט מיט די גאנצע וועלט | עס פארלאנגט אויך, נישט זיין אינטערעסירט אויף די גאנצע וועלט | דאס ברענגט נישט קיין חיובים צו יענעם | אבער עס ברענגט צו זיין פארנומען מיט יענעם און נישט מיט זיך | אסאך מאל קומט דאס פון ליידיקייט | ער האט גארנישט אינעווייניג - אנטלויפט ער צו יענעם | אסאך מאל ברענגט דאס צו ליידיקייט - ער איז פארנומען מיט יענעם און פארגעסט פון זיך | דאס איז אויך נוגע כלפי עסקנות | עס קען אמאל קומען פון אנטלויפן פון די אייגענע ד' אמות | שימוש חכמים קען אויך אמאל קומען פון ליידיקייט | א רחמנות אויף קינדער וועלכע האבן נישט קיין טאטן | דער טאטע איז פארנומען מיט יענעם - אויסער מיט זיך און די קינדער | ער פארלירט זיין השפעה רוחנית אין שטוב | די ערשטע זאך מוז מען האבן אן אייגענעם לעבן און אן אייגענע שטוב | דערלייג נישט אלעס צוליב אביסל שוואקייט | חסד איז נאר גוט - אויב עס קומט פון א געזונטן שורש | טאמער נישט - איז עס בלויז 'פיזור הנפש'

א.

עול דרך ארץ: וזיפיל צייט גייט אוועק למען הנימוס

פרישות מהחברה

דער מסילת ישרים דא אין פרק יד, ענדיגט צו דעם דריטן ענין פון וואס דער 'פרוש' דארף זיך אפשיידן, וואס ער רופט עס אן מיטן נאמען 'פרישות מהחברה', און 'התבודדות'. דאס הייסט, אז פונקט ווי דער פרוש דארף זיך אפשיידן פון איבריגע הנאות און תענוגים, און פון זאכן וועלכע זענען שאלה'דיג להלכה, אזוי דארף ער זיך אויך אפשיידן פון איבריגע שייכות מיט מענטשן, נאר ער דארף לעבן מיט זיך אליינס.

קענען די סוגיא - אפילו אויב עס איז נישט יעצט נוגע

דער ענין פון התבודדות איז געווען א גרויסער ענין ביי חסידים און עס האט אין זיך פארשידענע חלקים און פרטים, וואס מען דארף דאס אלעס גוט אפגענוען און גוט פארשטיין יעדן פרט בפרטיות מיט א גרונטליכקייט. און כאטש וואס נישט יעדער פרט איז ממש נוגע פאר יעדן איינעם אויף למעשה, בפרט פאר בחורים וועלכע לעבן כסדר מיט אנדערע בחורים אין ישיבה, און זיי זענען אין א מסגרת וואס איז נישט אויסגעשטעלט אויף התבודדות, דאך איז אבער גוט צו וויסן און ארויס האבן דעם ענין, ווייל פאר יעדן איינעם קען עס אמאל נוגע זיין אין לעבן, כל אחד לפי שעתו ומקומו.

התבודדות איז נישט בלויז א פעולה - נאר אויך א געוויסער לעבנס שטייגער

דער פשוט'ער אפשטייט פון התבודדות - וועלכע איז באקאנט פאר יעדן איינעם - איז פשוט, אריינגיין אין א צימער און זיצן דארט אליינס מיטן

רבונו של עולם - אפגעזונדערט פון מענטשן. אין דעם איז פארהאן פארשידענע מהלכים, וואס מען זאל דעמאלט טון, צי מען זאל טראכטן פון גדלות השם, צי פון שפלות עצמו, צי מען זאל רעדן און שמועסן מיטן רבונו של עולם, וכדומה. אבער די אלע זאכן זענען שוין א געוויסע מדרגה וואס א מענטש טוט א 'פעולה' פון התבודדות - וואס דאס וועט מען בעזרת השי"ת אויסשמועסן אין די קומענדיגע גליונות. אבער דער פשוט'דיגער ענין פון 'פרישות מהחברה' וואס דער מסילת ישרים רעדט דא, איז נישט אזוי ווייט א 'פעולה' פון התבודדות, נאר עס איז מער א 'תנועה בנפש' און א לעבנס שטייגער וויאזוי א פרוש דארף צו לעבן, וואס ווען מען קוקט אריין אין חובת הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג) זעט מען פארשידענע לשונות וואס ער איז מער מדגיש דעם סארט ענין פון התבודדות. און מען וועט עס צולייגן אביסל מער באריכות.

חיי חברה איז א גוטע זאך - אבער נישט איבערטרעניבן דערין

דער רבונו של עולם האט אריינגעלייגט א מענטש אין א וועלט וואו עס געפונען זיך גאר אסאך מענטשן. און א מענטש איז נישט ווי א בהמה און חיה, וואס יעדער לעבט זיך פאר זיך און האט נישט קיין שייכות מיט די אנדערע הונדערט בהמות פונעם שטאל, נאר א מענטש איז דירעקט באשאנקען געווארן מיט געוויסע כלים פון 'קשר', וואס ער קניפט אן קשרים מיט אנדערע מענטשן מיט וועמען ער האט צוטון; ווי משפחה קרובים, מענטשן פון דער זעלבער קהלה, חברים פון ישיבה, כולל, ידידים וכדומה. און אודאי איז דער ענין פון 'חיי חברה' א גוטע זאך און איז באשאפן געווארן לתועלת,

כדי אז א מענטש זאל האבן צוטון מיט אנדערע און דורכדעם וועט ער מוזן קונה זיין גוטע מדות און חסד וכדומה. אבער יעדע זאך מוז האבן א באלאנס עס דערמיט, קומט ארויס דערפון א גרויסן הפסד פארן מענטש בכלל, און בפרט פארן עובד ה'.

ער ווערט שולדיג פאר די גאנצע שטאט און ער דערלייגט אסאך צייט

דער פשוט'ער און אויבערפלעכליכער פראבלעם פון איבערגעטריבענע 'חיי חברה' - נאך איידער מען קריכט אריין אביסל טיפער אין די טיפערע פראבלעמען דערפון - איז, אז דאס נעמט צו א ים פון צייט פון עבודת ה'. ווייל ווען א מענטש ווערט מיטן יעדן צווייטן מענטש אזוי נאנט - ווי מען דארף ווען זיין מיט איינס אדער צוויי גאר נאנטע חברים - ווערט ער אויך משועבד צו זיי, און ער איז א גאנצן טאג פארנומען צו באצאלן זיינע חובות און שעבודים. למשל, טאמער ער האט נאנטע קשרים מיט הונדערט מענטשן - האט ער יעדע צווייטע נאכט א שמחה וואו ער דארף גיין, דא א חתונה און דא א וואך נאכט, און אסאך מאל איז דאס אפילו אין א צווייטן שטאט וואו עס דארף פארן און אהיימקומען שפעט, וואס דאס מיינט, אז יענע נאכט קען ער נישט לערנען מיט זיין חברותא, און דעם קומענדיגן פארטאג קען ער אויך נישט אויפשטיין, און דער גאנצער טאג ווערט אים צודרייט און צעפארן. קומט אויס, אז דער איבערגעטריבענער שייכות צו אזויפיל מענטשן האט אים אפגעקאסט א טייערן פרייז פון 'ביטול תורה' און 'ביטול תפלה'. און אזוי ווערט ער מוטרד מיט אן און שיעור זאכן וועלכע פארנעמען אים רוב לעבן; זיינע

נקודות:

אודאי איז דער ענין פון 'חיי חברה' א גוטע זאך און איז בא- שאפן געווארן לתועלת, כדי אז א מענטש זאל האבן צוטון מיט אנדערע און דורכדעם וועט ער מוזן קונה זיין גוטע מדות זיין גוטע מדות וכדומה. אבער יעדע זאך מוז האבן א באלאנס- עס צו באלאנס- נסיון, ווייל מען טאמער מען טרייבט איבער דערמיט, קומט ארויס דערפון א גרויסן הפסד

נאר דער אמת איז אז מען דארף צוריק פרעגן פאר דעם איד א שאלה: "ביים ווינקל פון דער גאס איז פארהאן א געשעפט, וואו דער אייגנטומער שטייט יעצט און איז פארנומען צו מאכן ביזנעס, ער סערווירט קליענטן, ער רעדט אויפן טעלעפאן, ער באשטעלט סחורה וכדומה. פארוואס גייסטו נישט אריין צו אים זיך צו בעטן, אז ער זאל קומען פאר בלויז איין שעה צו משלים זיין דעם מנין ביי דעם אבל? זאג אים: "ביטע פארמאן דעם סטאר פאר אים שעה, און קום העלפן אן אבל וואס דארף מנין!". עס איז זעלבסט פארשטענדליך, פארוואס דו גייסט נישט צו אים בעטן די טובה, ווייל ער וועט דיר אנקוקן ווי א משוגענער: "איך האלט דאך אינמיטן פירן מייע געשעפטן! איך האב נישט יעצט קיין צייט צו די אלע זאכן!". און דו אליינס וואלטס געהאלטן אז ער איז גערעכט, און ער איז נישט גיט מושחת און מקולקל במדות, ווייל ער איז נישט מער ווי גערעכט! ער איז דאך נישט מחויב אויפצוגעבן אויף זיין פרנסה, כדי צו משלים זיין א מנין ביי יענעם 'בית האבל'.

"נו אויב אזוי, פארוואס פארשטייטסטו אז דער אינגערמאן זאל אויף געבן טאג זיין ווארימער שחרית ווי ער דאווענט יעדן טאג מיט א קביעות, און גיין דאווענען דארט ביים אבל, וואו ער קען האבן א צושטערטן שחרית?! פארוואס האלטסטו אז ער איז א שלעכטע מענטש?! דער תירוץ איז: ווייל ביי דיר איז שחרית נישט קיין געשעפט! דו זעסט נישט 'מה כל הרעש'. אבער ביי דעם אינגערמאן - איז דאס שוין איינמאל אן עסק! שחרית איז ביי אים א גאנצע זאך! דאווענען איז ביי אים אן איבערלעבעניש! ווי גרייט זיך צו צום דאווענען און גיבט אוועק אסאך צייט און כוחות! עס איז נישט סתם א שחרית, עס איז א 'דזשאב', ווי דער זוהר הקדוש זאגט (תיקו"ז פ"ז): "יצא אדם לפעלו - זה תפלת שחרית". נו אויב אזוי, דארפסטו פארשטיין, אז דו קענסט נישט פארלאנגען פון א אינגערמאן אוועקצוגעבן זיין שחרית, בלויז ווייל דו דארפט משלים זיין א מנין ביי אן אבל! דער גאנצער טאג דריידט זיך ארום זיין ווארימער שחרית אינדערפרי! ביי אים איז 'שחרית' נאך אזא גרויסע זאך, ווי ביי דעם ביזנעסמאן, צו האלטן אפן דעם געשעפט פאר א

ג.

והבור ריק: האבן צו טון מיטן יענעם - קומט פון ליידגקייט און ברענגט ליידגקייט

צו טון מיט דער צייט, איז נישט נייגערט צו הערן קיין נייעס; ווי מען וועט זען, אז קיינער וועט נישט גיין אינמיטן א דזשאב - אויפצוהייבן א טעלעפאן און רופן א נייעס ליניע. ער איז א פארנומענער מענטש און ער האט נישט קיין צייט אויפדעם.

עס איז אים מלוצלינג נוגע בנפשו...

עס איז אינטערעסאנט צו אויפמערקן א מאדנע זאך וויאזוי דאס ארבעט: א מענטש ליינט א צייטונג אדער ער הערט אביסל אויס א ליניע פון נייעס, און אויפאמאל איז ער שוין אינטערעסירט אין דער גאנצער וועלט! ער איז שוין געווארן א גאנצער 'מאן דאמר', און אלע וועלט פראבלעמען זענען אים יעצט געווארן 'נוגע לנפשו'... און ער טראכט אריין דערין ממש בעיון ובעמקות, און אויב ער האט נאך א פאר חברים צו דער זייט, מאכט ער א גאנצן 'שקלא וטריא', דער זאגט אזוי און דער אזוי, און די סוגיא ווערט אויסגעארבעט דורך 'לפול חברים'... און עס פארנומט אים ממש זיין מח און הארץ, ער זעט שוין איין די פראבלעמען פון די וועלט און די פראבלעמען פון דעם און יענעם, און ער טראכט וואס ער וואלט געטון אין דעם מצב, וויאזוי ער וואלט געהאנדלט און וואס ער וואלט ווען געטון צו לעזן דעם פראבלעם. און אזוי איז ער כסדר פארנומען און פארנומען מיט אזעלכע פוסטע נארישקייטן, וואס ווען נישט ער ליינט דעם צייטונג, וואלט ער בכלל נישט געוואוסט דערפון, און עס וואלט גארנישט געהאט מיט אים קיין שייכות, און בלויז ווייל ער האט עס געליינט, איז ער געווארן דער אחראי דערפאר...

וואס אינטערעסירט דיר וואס יענער האט געטון? א שאד אויף די צייט!

חז"ל רופן אן דעם ענין מיטן לשון (אבות פ"ג מ"ד): "המפנה לבו לבטלה" - ער איז פארנומען מיט שטותים און הבלים, און זיין נפש בלייבט פוסט און ליידג. טאמער א מענטש וויל זיין א תוכנ'דיגער מענטש מיט אן ערנסטקייט, מוז ער זיך מתבודד זיין, דאס הייסט, ער דארף זיך אפהאקן פון רעדן פון דעם און יענעם - אויב עס איז נישט נוגע פאר אים. ער דארף רעדן צו זיך אליינס: "איך מוז נישט זיין אינטערעסירט אין אלץ וואס

שעה! ער קען נישט דאווענען דארט ביי יענעם אינדערהיים און דו קענסט דאס נישט פארלאנגען פון אים!". עס איז זיכער אז יענער איינער וואס קען דעם התנהגות פון דער אינגערמאן וואלט דאס פארשטאנען און מסכים געווען דערצו אז פון אזא איינעם קען מען נישט פארלאנגען אלע וועלטליכע שעבודים!

אלעס ווענדט זיך אינעם מענטש אליינס, ווי ערנסט ער מיינט עס

די מעשה דינט פאר נאך א ביישפיל ארויסצוברענגען דעם יסוד פון "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". ווייל דער וואס 'שחרית' איז טאקע ביי אים גארנישט, וועט ער טאקע זיין משועבד צו גיין משלים זיין א מנין! און טאמער ער גייט נישט צוליב פוילע תירוצים - איז ער טאקע א מקולקל במדות! אבער טאמער א שחרית איז ביי אים א גרויסע זאך, איז ער נישט מחויב צו גיין אהין! עס איז 'מעבירין ממנו עול דרך ארץ', ער וועט נישט זיין אזויפיל משועבד צו אלע שעבודים! און ארומיגע מענטשן וועלן אויך פארשטיין, אז ער איז ער פטור פון די אלע טפלים.

דער יצר הרע קען מטריד זיין דעם מענטש א גאנצן לעבן מיט אומוויכטיגע זאכן, און אוועקנעמען זיין גאנצע צייט און כוחות, און דעם גאנצן מענטש, אז ער זאל בלייבן פוסט און ליידג. אנשטאט זיך אנצופילן מיט תוכן, מיט תורה און עבודת ה' און לעבן ווי עס דארף צו זיין סיי מיט זיך און סיי מיט זיינע בני בית. דעריבער איז אזוי וויכטיג די ערשטע מדריגה, פון 'התבודדות', דאס הייסט, פשוט זיך אפטיילן און זיך אפרייסן פון ענינים וואס זענען נישט וויכטיג און זענען נישט נוגע. און זיין פארנומען בלויז מיט וואס עס איז וויכטיג און איז נוגע צו אים

ער איז אן עסקן ווייל ער האט נישט קיין שייכות מיט זיך אליינס

מענין לענין באותו ענין: עס זענען אמאל פארהאן מענטשן, וועלכע זענען כסדר פארנומען צו העלפן אנדערע מענטשן, צי עניני הכלל, צי עניני הפרט. און על פי רוב קומט דאס מסתם פון א גוטן מקור פון מדת החסד. און ביי בחורים איז עס אסאך מאל נוגע, אז זיי ווערן גבאים און שמשים ביי א רבי'ן, אדער אז ער ווערט אזא גרויסער חסיד, אז וואו דער רבי גייט - מוז ער מיטגיין און דארטן שטיין, אנטון דעם מאנטל און אויסטון דעם מאנטל. און אסאך מאל קומט דאס אויך פון א גוטן מקור לשם שמים, וואס ער וויל משמש זיין דעם רבי'ן און מקיים זיין דעם "הדבק בתלמידי חכמים". די אלע זאכן קען אבער אמאל קומען פון דעם אויבנדערמאנטן שורש פון פוסטקייט, וואס דער מענטש איז ליידג, און דעריבער איז ער פארנומען מיט יענעם. און מען זעט בחוש, אז עס זענען פארהאן אזעלכע סארט מענטשן וועלכע זענען פוסטע מענטשן און האבן גארנישט אין זיך, און דעריבער זענען זיי פארנומען מיט טויזנט אנדערע זאכן, אין אנדערע ווערטער: ער איז ליידג! זיין אייגענע לעבן איז פוסט! און דעריבער איז ער פארנומען צו לעבן יענעם'ס לעבן! ער האלט זיך פארנומען מיט 'עסקנות', ווייל ער האט נישט זיינע ד' אמות! ער איז פארנומען מיט יענעם אייגענע ד' אמות, ווייל ער האט נישט קיין אייגענע ד' אמות!

חסד דארף ארויסוואקסן פון א געזונטן שורש פון אייגענע תוכן

אודאי איז פארהאן א מקום צו טון חסד מיטן כלל און מיטן פרט, און עס פארהאן א מקום אויף

'שימוש חכמים' - אויב עס איז טאקע 'זיין' עבודה וועלכע געהערט צו זיין שורש נשמה - אבער עס מוז זיין קודם אויסגענויעט א שטארקן שורש און א שטארקן עיקר, פון זיין אייגענעם לעבן און תוכן. **און אז דער ווארצל איז שטארק, און שפעטער ווערט נתפשט פון דעם אויך 'ענפים' און צווייגן - איז דאס א געזונטער און שטארקער בוים.** אבער טאמער איז ער אינערליך פוסט, ער האט נישט קיין שטארקן ווארצל, און עס גייען ארויס צווייגן פון חסד און שימוש חכמים - אָן קיין שום שורש אונטער דעם, איז דער מענטש א שטיק 'פיזור הנפש' און עס איז נישטא דא קיין מענטש.

מען האט היינט געטוישט פון 'חיי משפחה' צו 'חיי החברה'

יעדער בחור דארף זיך האבן זיינע ד' אמות! ער דארף האבן זיין וועלט מיט זיין לעבן! און ער דארף זיין פארנומען מיט דעם. און שפעטער ווען מען האט חתונה - ווערט די ד' אמות נתפשט אויף א גאנצע משפחה, און ער דארף לעבן מיט זיין משפחה. **און דאס איז איינע פון די זאכן וואס פעלט היינטיגע צייטן, ווייל מען האט געטוישט פון 'חיי משפחה' אויף 'חיי חברה'.** אמאליגע צייטן אינעם דערפיל, איז געווען א משפחה וואס האט געלעבט צוזאמען, עס איז געווען א טאטע, א מאמע מיט קינדער, און מען האט געלעבט א לעבן. אבער היינט האט מען צוטון מיט אזויפיל מענטשן, אז עס איז פשוט נישטא קיין טאטע, נישטא קיין מאמע און עס איז נישטא קיין קינדער! דער טאטע איז פארנומען מיט אזויפיל עסקנות און שעבודים, די מאמע איז פארנומען צו גיין אויף אזויפיל שמחות, און די קינדער זענען פארנומען מיט אלערליי נייעס, און עס איז נישטא קיין אייגענע ד' אמות. דעריבער איז היינט 'התבודדות' אזוי וויכטיג - נישט בלויז אלס עבודת ה', נאר אפילו פשוט צו מאכן דעם מענטש פאר א ריכטיגער בן אדם און אודא און דאס אויך נוגע אויף עבודת ה', **ווייל טאמער א מענטש לעבט זיין לעבן מיט זיין משפחה, און זיין שטוב זענען זיינע ד' אמות - דעמאלט האט ער זיך זיין וועלט וואו ער איז משפיע! ער קען ממלא זיין זיין וועלט - מיט אלץ וואס א איד דארף דאס ממלא זיין!** ער קען מתחנך זיין די קינדער צו קדושה און טהרה, צו תורה און עבודה! זיין גאנצע שטוב וועט זיין פול מיט א גוטע השפעה וואס ער האט אויף זיינע קינדער און אויף די בני בית.

כצפרים האחוזות כפח

כלל הדברים: דער יצר הרע קען מטריד זיין דעם מענטש א גאנצן לעבן מיט אומוויכטיגע זאכן, און אוועקגעמען זיין גאנצע צייט און כוחות, און דעם גאנצן מענטש, אז ער זאל בלייבן פוסט און ליידיג. אנשטאט זיך אנצופילן מיט תוכן, מיט תורה און עבודת ה' און לעבן ווי עס דארף צו זיין סיי מיט זיך און סיי מיט זיינע בני בית. דעריבער איז אזוי וויכטיג די ערשטע מדריגה פון 'התבודדות', דאס הייסט, פשוט זיך אפטיילן און זיך אפרייסן פון ענינים וואס זענען נישט וויכטיג און זענען נישט נוגע. און זיין פארנומען נישט וויכטיג און עס איז וויכטיג און איז נוגע צו אים, וואס פאר דעם איז ער באשאפן געווארן.

ההודאה! כי כל כך היה בטוח באמונת איתן שעתידה בתו להבריא, ועומד הוא לערוך סעודת הודאה על כך, ולכן היה מחדש דברי תורה לאמרם באותה שעה. ואכן אחר זמן מה נתרפאה בתו, ועשה סעודת הודאה ובשעת הסעודה אמר את הדבר תורה שחידש באותה שעה קשה. ובכל שנה ושנה היה מרן רבינו עורך סעודה בימי חנוכה, והיה אומר כי סעודה זו היא בעצם סעודת הודאה על נס החלמת בתו.

כ"ק רבינו היה רגיל לומר כי הקב"ה חפץ חסד הוא, והוא רוצה להשפיע ישועות וחסדים לכלל ישראל. אבל כדי שהקב"ה ישפיע חסדים לבני אדם, צריכין כלי הגון לקבל אותם, והכלי לקבל את ההשפעות מן השמים הוא האמונה, ולכן כאשר האדם מאמין בהקב"ה הרי הוא מעמיד את הכלי לכל הישועות, והקב"ה כבר ישפיע אליו כרצונו הגדול להיטיב. ובוה היה מפרש מה שנאמר באברהם, אבינו "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה" (בראשית טו, ו), דהיינו שהקב"ה החשיב באברהם איבנו לצדקה וחסד את זה שהוא מאמין בו, כי על ידי זה יכול הוא להשפיע אליו טובות וחסדים, וזה הוא כביכול צדקה וחסד שהוא נותן אל הקב"ה אשר משתוקק להשפיע.

מעשה היה באחד מאברכי אנ"ש, שעברו עליו כמה שנים מעת נישואיו ועדיין לא נפקד בוש"ק. והנה שנה אחת לפני תקיעת שופר אמר כ"ק רבינו אל אָחיו של האברך הנ"ל, כי הוא בטוח שבשנה זו יפקד אחיו בוש"ק, והסביר את דבריו, כי זה עתה בעת ההפסקה הסתכל מבעד לחלון חדרו אל הרחוב, וראה את אותו האברך עומד שם, והיה נדמה לו כי הוא עומד עם עגלה של חינוק, ואם מן השמים גרמו לו שנממה לו המחזה הו לו לפני תקיעת שופר, הרי כי בודאי היה זה בהשגחה, כי עתיד הוא להיושע בשנה זו, ואכן כך הוה.

כ"ק רבינו היה פעם אצל איזה רופא על ענייני רפואה, ובתוך הדברים אמר לו הרופא כי הוא רואה שהרבה אנשים מ'היימישע עולם' הם מאד 'נערוועזע מענטשן' (אנשים לחוצים), שאל אותו מרן רבינו למה הוא אומר כן, סיפר לו הרופא כי זה עתה היה אצלו איזה 'חסדי'שע בחור' שהגיע לאיזו בדיקה, וראה עליו כי הוא מאד 'נערוועזע'. וכאשר סיפר לנו מרן רבינו על הדבר, אמר לו כי מיד הרהר בדעתו: 'וואס האט מיר עפעס א דאקטער צו זאגן וועגן א בחור וואס איז נערוועזע? זיכער איז עס מיר נוגע!'

(וכי מה יש לו לרופא לומר לי אודות איזה בחור שהוא עצבני? ודאי הרי זה נוגע אליי!), כי כך היה חי בתוקף האמונה בהשגחה פרטית, עד שלא היה לו שום ספק בדבר שהדבר ודאי נוגע אליי. פנה כ"ק רבינו אל הרופא וביקש ממנו שיאמר לו מי היה זה הבחור, תמה עליו הרופא מה זאת, וכי איך יספר לו דבר כזה? אמר לו מרן רבינו כי יאמין לו בוודאות שהדבר מאד נוגע לו, ענה הרופא - באופן יוצא מן הכלל - ואמר לו את שמו של הבחור. ואכן באותה תקופה היו מציעים את זה הבחור לשידוך עבור אחת מקרובות משפחתו של מרן רבינו, ורבינו היה בסוד הדברים. וכאשר שמע מרן רבינו את דברי הרופא מיד ציווה לברר על זה הבחור אם אינו סובל ממחלת העצבים, ונתברר הדבר כי אכן חולה הוא ר"ל, וירד השידוך מעל הפרק. והיה זה רק מפני שהיה כ"ק רבינו בטוח בתכלית כי לא על חנם סיבב הקב"ה את הדבר שיאמר לו הרופא את הדברים האלו.

כל ימיו של כ"ק מרן רבינו זי"ע עלי אדמות היה חטיבה אחת של אמונה בהירה ומוחשית ובטחון חזק בהקב"ה. בכל מסעיו ובכל תלאותיו מהתקופה של לפני המלחמה, ובעת המלחמה עצמו כשהיה נע ונד ממקום למקום, ובהמשך כשזכה להגיע אל המנוחה ואל הנחלה היה דבוק בהקב"ה כאמונה איתנה, ועד זיבולא בתרייתא היה מרבה להזכיר בשיחותיו את האמונה והבטחון. ואף היה מתפאר בענין זה כמה פעמים, באמרו כי במשך כל שנות המלחמה העולמית וכל הצרות הנוראות שעברו עליו עם אחינו בני ישראל באותם השנים, לא נפל מן האמונה והבטחון אפילו לרגע אחד.

פעם אירע באמצע שנות המלחמה, כאשר היה כ"ק רבינו יחד עם ציבור אנשים באיזה מקום, ולפתע היו צריכים לקום ולנוס משם בבהלה מאימת הצוררים ימ"ש, ובאמצע המנוסה והבלבול התבטא אחד מן הקבוצה באזני רבינו בלשון של תרעומת כלפי מעלה ח"ו, ובא בטענות על הצרה הגדולה שפקדה אותם. ותיכף על אתר הגיב מרן רבינו בתוקף ואמר לו: 'וויסן זאלסטו אז אלעס איז דא לטובה, נישטא קיין שום משהו רע!' (רע לך כי הכל כאן הוא לטובה, ואין כאן שום משהו רע!), ובאופן זה והשקפה זו היה חי במשך כל שנות המלחמה הנוראה.

בעת המנוסה מגאליציע הגיע מרן רבינו עם משפחתו לעיר 'לעמבערג', אשר היתה באותה עת תחת שליטת ממשלת רוסלאנד. אכן אחר זמן לא רב גירשו שלטונות רוסלאנד את כל הפליטים שבלעמבערג [שלא קיבלו עליהם להיות אזרחי רוסלאנד] פנימה לעומק רוסלאנד, לארצות סיביר וגלילותיהם. ובאותה תקופה עדיין לא הגיעו השמיעות המבחילות על מה שעוללו הדייטשן ימ"ש ברוב רשתתם לבני ישראל במדינות פולין, וע"כ היה גירושם לרוסלאנד בעיניהם צרה גדולה עד מאוד, ופחדו וחרדו לבבם על העתיד לבא עליהם. ויהי באמצע הגירוש צעקה הרבנית ככאב ליבה: ארצות סיביר וגלילותיהם. ובאותה אבות? (היכן היא זכות אבות?), וענה לה מרן רבינו על אתר בניחותא: 'און אפשר איז דאס זכות אבות' (ואולי זה עצמו - מה שקורה לנו עכשיו - הוא זכות אבות), כי כל כך היה בטוח ומאמין כי כל מה שקורה הוא לטובה. ואכן לאחר מעשה נתברר כי גירוש זה היה לטובה גדולה והצלה רבתי, כי אלו שנשארו בלעמבערג נפלו לידי הדייטשן ימ"ש אחר זמן לא רב ולא שרדו ר"ל, ואילו הרבה מן האנשים שגורשו לרוסלאנד נשארו בחיים לפליטה גדולה.

בתקופה אחת באמצע המלחמה שהה מרן רבינו עם משפחתו בסאמארקאנד, והיו מסתובבים שם הרבה מחלות ומגיפות בין הפליטים נאף מרן רבינו נחלה שם במחלת ה'טיפוס' ר"ל. ויהי היום ונתו היחידה של מרן רבינו, ה"ה הרבנית מרת מנהל'ע ע"ה, נדבקה באחת מן המחלות ונחלתה עד מאוד. והלכה מחלתה והתגברה יותר ויותר, וחום גופה עלה עוד ועוד, עד שכאשר ראה אותה הרופא, אמר כי ימי חייה ספורים, וכבר אין מה לעשות לרפואתה. והיה באמרו את הדברים הבחין הרופא כי רבינו אינו מקשיב לדבריו כלל, והוא עוסק בהרהוריו באיזה דבר. פנה אליו הרופא ושאל אותו 'מה אתה חושב בשעה זאת?' ענה לו מרן רבינו: 'זו ווייסט וואס איך טראכט יעצט? איך טראכט וועלכע תורה איך וועל זאגן ביי די סעודת הודאה!' (אתה יודע מה אני חושב עכשיו? אני מהרהר איזו דברי תורה עתיד אני לומר בעת סעודת

ברכת מזל טוב
לכבוד ידידינו הנכבד
מוה"ר בנימין אליעזר זאב הערבסט הי"ו
פטרון החודש במערכת 'עדה'
לרגל שמחת נישואי בנו החתן משה שלום ניי"ו
עב"ג בת מוה"ר משה שפירא הי"ו
זכות הפצת התורה יעמוד להם לנכות בית נאמן בישראל וכו"ס